

EL PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE DES DELS PLANTEJAMENTS INSTITUCIONALS

Miquel Sbert i Garau
Setembre 1995

El dia 30 d'abril de 1994 formulava, en el marc de la X TROBADA D'ESCOLES MALLORQUINES,¹ les afirmacions següents que, ara i aquí, subscriu punt per punt:

"En l'horitzó delimitat per un sistema educatiu que, entre d'altres condicionants, embranca els centres en la reflexió sobre la seva pròpia entitat i sobre la finalitat -les finalitats- a què són compromesos i els incita i obliga a la plasmació de les reflexions, acords i estratègies sobre qui són, què volen i poden fer, com volen fer-ho, és a dir, els empeny i determina a la configuració del seu particular i específic PROJECTE EDUCATIU (PEC), he volgut fer un exercici de reflexió, certament barroer i poc estructurat, a l'entorn d'algunes idees molt planeres, pertinents, a criteri meu, davant el repte a què ens veiem compromesos els ensenyants de les Illes a l'hora d'investir la planificació dels quefers dels nostres centres".

"Si l'haguéssim de definir el PLC podríem, seguint la bibliografia més solvent al respecte, parlar d'un instrument de planificació, elaborat per la comunitat educativa, que estableix uns objectius a mitjà i a curt termini i els executa mitjançant unes activitats, amb el suport d'uns recursos pedagògics, organitzatius, econòmics, etc. per l'acció d'uns responsables,

al llarg d'un període determinat de temps, amb la intenció d'obtenir uns resultats que, juntament amb el propi procés, hauran de ser objecte d'una avaluació que ponderi els resultats i serveixi de correctora del procés. Tal instrument de planificació és un recurs organitzatiu al servei d'una única i sobirana intenció: donar resposta explícita a les necessitats educatives específiques dels alumnes en matèria de llengua -o de llengües, per ser més exactes, més moderns i, sobretot, més legals i legalistes-. Aquesta i no altra és -o hauria de ser, a criteri meu- la funció d'un PLC".

"El PLC, no ho oblidem, és alhora part substancial del PEC i determinant seu. La coherència amb els plantejaments educatius globals que regeixen al centre, és una condició indispensable per a la viabilitat del PL. Però el PE, i això és a la base de la seva naturalesa ha de ser coherent amb l'entorn immediat i mediat del centre, amb el marc social on la institució escolar és inserida i en el qual ha de projectar la seva tasca més específica: la formació dels ciutadans d'un país. Així doncs, no és fàcilment excusable renunciar amb lleugeresa elusiva a tot un marc referencial -història, geografia- que ens remet directament a una realitat concreta que ultrapassa els límits estrictes de l'arxipèlag i ens evoca les arrels comunes dels pobles de la Mediterrània que viuen i s'expressen en una mateixa llengua, allò que hom ha denominat amb encert Països Catalans".

...

"En el marc dels principis generals que són els propis del PEC, no és possible deslligar el principi de necessitat de normalització lingüística. Gosaria dir-vos que això no és només un desig del qui us parla, compartit per molts. En absolut, pens que aquest és un imperatiu legal. Vegem-ho breument:

'L'article 76 del RD 819/93, del dia 28 de maig (BOE, del 19 de juny) que desenvolupa el Reglament orgànic dels centres d'EP - i els correlatius del Reg. de centres d'ES- especifica que l'organització dels centres, segons ha de prescriure el PE, ha d'encaminar-se a la consecució dels objectius i al compliment dels principis que marca la LOGSE en els seus articles 1 i 2. Tals textos legals, de caràcter general, són absolutament compatibles amb les prescripcions de la nostra vigent LNL, els pressupostos de la qual, si bé en una llei general com és la LOGSE, no vénen especificats, són d'obligat compliment en l'àmbit territorial d'aplicació propi. És a dir, entre nosaltres -com en els altres territoris de l'estat amb lleis de normalització de la llengua pròpia, els principis que aquesta norma fixa són tan obligatoris com d'altres preceptes legals".

...

... el PL ha de ser instrument de normalització i, per tant, els seus plantejaments han de transcendir l'àmbit estRICTE del currículum i ha d'implicar la vida tota del centre: comunicacions internes i externes, vida de relació, ambient...

"Ha de formular quina és l'opció lingüística del centre i això s'aconsegueix amb la definició de quina és la primera i la segona i la tercera llengües d'un centre, sempre en termes sociolingüístics i no valoratius. I la definició comporta preses de decisions didàctiques: reflexions sobre seqüenciacions, aspectes específics que han de ser contemplats didàcticament, aspectes diferencials, distribució horària, enfocaments de l'ensenyament-aprenentatge de les llengües, selecció de materials, etc., etc. Mesures totes elles d'ordre curricular, no de PEC, del qual

¹ "El projecte lingüístic de centre, recurs o parany?", EL MIRALL, núm. 68, maig-juny de 1994, pàgs. 48-53.

en són la conseqüència. Però aquests aspectes, que són substancials i imprescindibles -i fins i tot, en una situació de normalitat lingüística, per exemple a les zones monolingües o així com voldríem que fos aquí en un futur, serien els únics a considerar- no són de cap manera suficients. No són suficients perquè el PL ha de ser **instrument de normalització** i per tant, els seus plantejaments han de transcendir l'àmbit estricte del currículum i ha d'implicar la vida tota del centre: comunicacions internes i externes, vida de relació, ambient... i això no per capteniment del qui us parla o perquè els mestres i les mestres siguin una colla de catalanistes impenitents entestats a rentar el cervell dels cadelllets autònoms, de cap manera. Recoman al respecte la lectura del preàmbul i de l'article 22 de la LNL, entre d'altres. Però no n'hi ha prou amb aquestes consideracions. Cal matisar més encara -per bé que el temps de què disposam ens barri el pas- fins i tot el tractament de les llengües, tan corejat pels corifeus de la democràcia entre cometes, si té alguna raó de ser és la del redreçament d'una situació lingüística injusta com és la nostra. Si les llengües a les escoles necessiten un tractament, i us ben assegurat que en alguns casos hauria de ser de **shock**, és perquè la desigualtat és absoluta i l'escola, si vol ser constructiva, ha de maldar per corregir aquest disfunció. Si volem protegir els drets lingüístics de tots els alumnes, catalanoparlants i no catalanoparlants, si volem que siguin capaços de poder satisfer llurs deures educatius, si no volem entrebancar les virtualitats comunicatives, expressives i culturals dels

nostres estudiants, des dels centres escolars hem d'oferir uns tractaments didàctics de les llengües que siguin dinamitzadors i aclaridors, no lesius i perniciosos per al jovent i per a la societat. I parlar en aquests termes, creieu-me és parlar també de **normalització**, des de la perspectiva de **normalització de l'ensenyament**, però en la línia que apuntàvem al més enrera. Racionalitzar l'ensenyament-aprenentatge de les llengües és, entre nosaltres també, invertir la qüestió en termes d'increment de la presència de la llengua pròpia en l'àmbit escolar".

Racionalitzar l'ensenyament-aprenentatge de les llengües és, entre nosaltres també, invertir la qüestió en termes d'increment de la presència de la llengua pròpia en l'àmbit escolar.

De l'anàlisi, doncs, dels plantejaments institucionals de l'organització pedagògica i didàctica dels centres escolars des de la perspectiva de la **normalització lingüística**, se'n desprenen una sèrie de conseqüències que pot ser oportú esquematitzar com a suport orientatiu a la tasca dels equips docents.

Sense entrar en d'altres consideracions possibles (i pertinents) al seu entorn, el cert és que l'**ORDRE**, del 12 d'agost de 1994 (BOCAIB

núm. 105, de 27-08-1994) del Conseller de Cultura, Educació i Esports sobre l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears com a llengua vehicular en l'ensenyament no universitari, entre d'altres extrems:

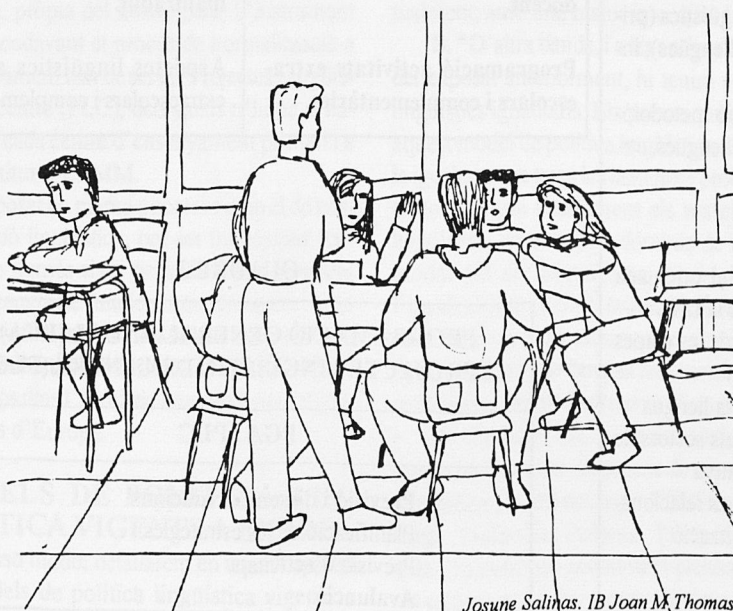
- **explicita** la necessitat prescriptiva d'elaboració per part dels centres del PLC,
- **insereix** aquest instrument de planificació en el PEC (art. 1),

- **emmarca** la finalitat ("*objectiu ineludible d'assegurar que els alumnes tenen al final del període d'escolaritat obligatòria, el domini oral i escrit de les dues llengües postulat en l'article 20.1 de la LNL*", art. 1), el defineix i n'estableix les bases per a l'elaboració i els responsables,

- **configura** la necessitat d'un tractament pedagògic-didàctic (curricular) de les llengües ("*El PLC ha de determinar els principis pedagògics en què ha de basar-se l'ensenyament-aprenentatge de les llengües al centre (...) haurà de preveure l'assumpció tant de l'entorn lingüístic dels alumnes com el bagatge lingüístic individual que tenen com a punt de partida per al desenvolupament de les seves competències lingüístiques. (...) estudi de les modalitats insulars de la llengua catalana i la incorporació progressiva de la varietat estàndard de la llengua.*", art. 2)

- **associa** PLC i normalització lingüística ("*haurà de preveure la implantació progressiva de la llengua catalana en l'ensenyament i en els actes administratius, socials i culturals.*", art. 3).

Per la seva part els "reglaments orgànics" dels centres docents (RD 819/1993, de 28 de maig -BOE de 19 de juny-, per als centres d'educació infantil i de primària, i el RD 929/1993, de 18 de juny -BOE de 13 de juliol-, pel que fa a instituts d'educació secundària) estableixen molt clarament quin és el règim de funcionament (títol IV, en ambdós casos), determinat pel **projecte educatiu de centre** (PEC), **projecte curricular d'etapa** (PCE) i la **programació general anual** (PGA). De la conjunció dels preceptes normatius, l'autonòmic i el d'àmbit territorial MEC (que és aquell dins el qual ens movem, o no ens bellugam, per ara i qui sap fins quan), se'n desprenen una sèrie de conseqüències organitzatives que, per ser d'obligat compliment (som ben conscient de la polisèmia del terme "obligat", sobretot en aquesta pàtria nostra i referit a aquesta temàtica) convé tenir ben presents.

Josune Salinas. IB Joan M. Thomas

La proposta que present, elaborada l'any 1994, ha servit sovint com a base per al diàleg en diferents cursos-curssets de formació al respecte. És un plantejament obert a la interpretació i a la crítica, sense cap pretensió d'exhaustivitat o de consideració de punt d'arribada. L'oferesc resumida en uns quadres on el paral·lelisme no vol evidenciar distincions o separacions, ans al contrari pretén de fer veure que, a casa nostra, en referir-nos a plantejaments educatius, curriculars o de programació, **indefecti-**

blement hem de considerar la llengua (i el seu entorn) com un **element indispensable** i de cap de les maneres com un afegit, més o menys molestós o atractiu. Les columnes de la dreta són **part substancial** del les columnes de l'esquerra.

Volgudament, les columnes de l'esquerra s'adapten punt per punt a la normativa. De fet, la reproduïxen gairebé textualment. El tercer dels quadres, també ben intencionadament, conté només una columna:

QUADRE 1

PROJECTE EDUCATIU DE CENTRE (PEC) I PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE (PLC)	
PEC	PLC
<p>ANÀLISI DEL CONTEXT:</p> <ul style="list-style-type: none"> necessitats educatives específiques dels alumnes entorn escolar centre 	<p>ANÀLISI DEL CONTEXT LINGÜÍSTIC ESCOLAR.</p> <ul style="list-style-type: none"> necessitats lingüístiques dels alumnes determinades per: <ul style="list-style-type: none"> situació lingüística del centre ús de la llengua en l'àmbit escolar
<p>PRESCRIPCIONS:</p> <ul style="list-style-type: none"> objectius prioritats procediments d'actuació 	<p>PRESCRIPCIONS:</p> <ul style="list-style-type: none"> objectius de normalització (art 20.1 LNL) prioritats: opció lingüística (primera, segona, etc. llengües); in-centivació ús; etc. procediments: opció metodològica, tractament de llengües, etc.
<p>CONTINGUTS:</p> <ul style="list-style-type: none"> organització general orientada als fins i principis de la LOGSE (articles 1 i 2) objectius generals de les etapes RRI col·laboració entre sectors de la comunitat educativa coordinació institucions 	<p>CONTINGUTS:</p> <ul style="list-style-type: none"> organització general orientada segons el títol II de la LNL objectius generals de les etapes (art. 21 de la LNL) reglament d'ús de la llengua implicació de tots els sectors de la comunitat educativa connexió institucions relacionades amb la normalització

QUADRE 2

PROJECTE CURRICULAR (PC) I PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE (PLC)	
PC	PLC
Adequació/contextualització objectius generals.	Contextualització: adequació del tractament de les llengües a l'alumnat, centres i entorn (model lingüístic de centre).
Seqüenciació (objectius/continguts/avaluació) de les àrees.	Gradació de l'opció lingüística i de normalització escollida (fites/cont./aval.)
Metodologia didàctica i organització d'activitats.	Formalització metodologia, planificació actuacions.
Criteris generals avaluació i promoció.	Ponderació grau assoliment propòsits.
Orientacions temes transversals.	Lligams: llengua-cultura-vida relació.
Orientació educativa i acció tutorial.	Relacions interpersonals i grupals.
Adaptacions curriculars (n. e. e.)	Suport a alumnes incorporació tardana, dificultats expressives, etc.
Materials i recursos didàctics.	Materials i recursos normalització i didàctica de llengües.
Criteris d'avaluació pràctica docent.	Criteris avaluació procés normalitzador.
Programació activitats extraescolars i complementàries.	Aspectes lingüístics activitats extraescolars i complementàries.

QUADRE 3

PROGRAMACIÓ GENERAL ANUAL (PGA) I PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE (PLC)
PGA / PLC
<p>Previsió i disseny actuacions Planificació de les estratègies Previsió d'activitats Avaluació</p>